

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף יג

משנה: הנושא אשה ולא מצא לה בתולים, היא אומרת - 'מוכת עץ אני', והוא אומר - 'לא, אלא דרוסת (= בעולת) איש את', נחלקו בזה התנאים האם נאמנת או לא.

גמרא: טענתייהו במאי? מה היא תובעת ממנו ומה הוא הוצה לתת?

לדעת רבי יוחנן - משנתנו היא כרבי מאיר הסובר שבין אם הוא הכיר בה שהיא מוכת עץ קודם שנשאה ובין שלא הכיר בה כתובתה מאתיים, ולכן היא תובעת ממנו מאתיים, והוא טוען שהיא לא מוכת עץ אלא דרוסת איש ומגיע לה רק מנה.

לדעת רבי אלעזר - משנתנו היא כרבנן הסוברים שבין אם הוא הכיר בה שהיא מוכת עץ קודם שנשאה ובין שלא הכיר בה כתובתה מנה, ולכן היא תובעת ממנו מנה, והוא טוען שהיא לא מוכת עץ אלא דרוסת איש ולא מגיע לה כלום.

בשלמא רבי אלעזר: מובן מדוע רבי אלעזר לא אמר כרבי יוחנן, משום שרבי יוחנן מעמיד את המשנה כר"מ ורבי אלעזר מעמידה כרבנן (ועדיף להעמידה כרבנן), **אלא** רבי יוחנן מדוע לא אמר כרבי אלעזר?

תירוץ: משום שרבי יוחנן סובר שהכונס אשה בחזקת שהיא בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה, ואם משנתנו כרבנן (= שמוכת עץ תמיד כתובתה מנה) א"כ מה הוויכוח בין הבעל לאשה? והרי היא תובעת מנה (= כדין מוכת עץ) והוא אומר שצריך לשלם לה מנה (= כדין בעולה), לכן בהכרח שמשנתנו כר"מ הסובר שמוכת עץ תמיד כתובתה מאתיים, והיא טוענת שהיא מוכת עץ ומגיע לה מאתיים והוא טוען שהיא בעולה ומגיע לה רק מנה.

בשלמא רבי אלעזר: הסובר שדרוסת איש לא מגיע לה כלום, מובן מדוע המשנה כתבה שתי דוגמאות - אחת במשנה לעיל (= יב: 'משארסתי נאנסתי') ואחת במשנתנו (= 'מוכת עץ אני'), שהדוגמא במשנתנו הובאה כדי להוציא מדעת רמי בר חמא שאמר (לעיל יא:): שלדעת ר"מ ורבנן אם לא הכיר בה קודם נישואין שהיא מוכת

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

עץ אין לה כתובה בכלל, ובמשנתנו מבואר לא כך, שהרי היא טוענת שהיא מוכת עץ והיא תובעת מנה או מאתיים, והדוגמא במשנה לעיל הובאה כדי להוציא מדעת רב חייה בר אבין שאמר (לעיל יא:): שאם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה, ובמשנה שם מבואר לא כך, שהרי המשנה שם אומרת שהוא טוען שהיה מקחו מקח טעות דהיינו שלא מגיע לה כלום.

אלא לרבי יוחנן: הסובר שאם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה, וא"כ המשנה לעיל שאומרת שהוא טוען שמקחו מקח טעות הכוונה שאין לה מאתיים אבל יש לה מנה, א"כ קשה מדוע צריך את שתי הדוגמאות, והרי את המחלוקת במשנה שם בין רבן גמליאל ורבי יהושע לעניין ברי ושמא אפשר לשמוע ממחלוקתם במשנתנו לגבי מוכת עץ.

תירוץ: המשנה לעיל הובאה כדי להודיע לנו את כוחו של רבי יהושע, שאף שאפשר היה לומר שהאשה נאמנת כיון שיש לה 'מיגו' שהייתה יכולה לטעון שהיא מוכת עץ (כלומר שמתוך שהייתה יכולה לטעון טענה יותר טובה - שהיא מוכת עץ ואינה נפסלת לכהונה ובכל זאת טענה שנאנסה הרי שהיא נאמנת), בכל זאת רבי יהושע סובר שאינה נאמנת. ומשנתנו הובאה כדי להודיע לנו את כוחו של רבן גמליאל, שאף שאין לאשה 'מיגו', שהרי בכל מקרה כתובתה מאתיים (= שהרי רבי יוחנן העמיד את משנתנו כר"מ הסובר שמוכת עץ תמיד כתובתה מאתיים, ואין לה טענה יותר טובה שהייתה יכולה לטעון), בכל זאת ר"ג סובר שנאמנת.

משנה: אם ראו אשה פנויה מדברת עם איש אחד, ויש חשש שמא הוא פסול כגון נתין או ממזר ואם היא נבעלה לו היא נפסלה מן הכהונה, ואמרו לה - 'מה טיבו של איש זה?' ואמרה להם - 'איש פלוני הוא, והוא כהן', לדעת ר"ג ור"א - נאמנת וכשרה לכהונה, ולדעת רבי יהושע - הרי היא בחזקת שנבעלה לפסול לה ונפסלה לכהונה מספק עד שתביא ראיה לדבריה.

גמרא: מאי מדברת? מה כוונת המשנה שאמרה שראו אותה 'מדברת' עם איש אחד, וכי בגלל שדברה איתו יש לחשוש שנבעלה לו?

לדעת זעירי - הכוונה שהתייחדה איתו, ולמרות שלא ראינו שנבעלה לו לדעת רבי יהושע נפסלה לכהונה משום שעשו מעלה בכהונה. ולדעת רב אסי - שראו שנבעלה לו.

בשלמא לזעירי: הסובר שהיא התייחדה איתו מובן שהמשנה נקטה לשון 'מדברת', שאפשר לפרש שהכוונה לייחוד.

אלא לרב אסי: הסובר שהיא נבעלה לו מדוע המשנה נקטה לשון 'מדברת'?

תירוץ: המשנה נקטה לשון 'מעולה' (= נקיה), שנאמר "בן דרף אשה מנאפת אכלה ומתתה פיה ואמרה לא פעלתי און" הרי שהכתוב מכנה את התשמיש בלשון 'אכילה'.

בשלמא לזעירי: מובן מדוע המשנה כתבה שני מקרים (= ברישא 'ראוה מדברת' ובסיפא 'היתה מעוברת'), את 'ראוה מדברת' היא כתבה להודיע את כוחו של רבי יהושע הסובר שהיא פסולה למרות שלא ראינו שנבעלה, ואת 'היתה מעוברת' להודיע את כוחו של רבן גמליאל הסובר שהיא נאמנת.

אלא לרב אסי: הסובר שגם ברישא מדובר שהיא נבעלה מדוע המשנה כתבה את שני המקרים, והרי בשניהם מדובר שהיא נבעלה.

תירוץ: הרישא נכתבה להשמיע לנו שהיא עצמה כשרה לכהונה, והסיפא כדי להשמיע לנו שאם העובר שלה נקבה הרי שהיא (= הבת) כשרה לכהונה.

הניחא למאן דאמר: יובא לקמן. לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה: כלומר לרבן גמליאל המכשיר את האשה עצמה לכהונה ומכשיר אף את בתה אכן מובן מדוע המשנה כתבה את שני המקרים.

אבל למאן דאמר המכשיר בה פוסל בבתה: כלומר שלסובר שהיא עצמה מותרת לכהונה אבל בתה פסולה, חוזרת הקושיא מדוע המשנה כתבה את שני המקרים.

אמר ליה רב פפא לאביי: לזעירי הסובר ש'מדברת' הכוונה שהתייחדה איתו, ועל זה אומר רבי יהושע במשנה שאינה נאמנת לומר שלא נבעלה, א"כ מה שאמר רב שמלקים אשת איש שהתייחדה אבל לא אוסרים אותה על בעלה זה אינו כרבי יהושע, שהרי לרבי יהושע היא בחזקת נבעלה ואסורה לכהונה.

תירוץ: יתכן שרב סובר כרבי יהושע, אלא שמעלה עשו ביוחסין (= כהונה), כלומר שלענין כהונה החמירו חכמים לפסול אשה שהתייחדה, אבל לענין לאסור אשה לבעלה לא החמירו.

מיתבי ראוה שנכנסה עם אחד לסתר או לחורבה: 'חורבה' היא מקום המיועד לזנות. אבל 'לסתר' יתפרש לפי המחלוקת של זעירי ורב אסי – יחוד או בעילה. הגמרא מקשה על רב אסי תרתי למה לי, הרי 'לסתר' הוא כמו 'לחורבה'?

חדא קתני 'לסתר דחורבה': רב אסי יפשר שבברייתא יש רק מקרה אחד: שהיא נסתרה בחורבה. אך הגמרא מקשה שאי אפשר לפרש כן, משום שהברייתא אמרה 'לסתר אַ לחורבה?' (ההדגשה על ה'או' -רשב"א)

חדא לחורבה דמתא: 'לסתר' זו חורבה בעיר, ו'לחורבה' זו חורבה בשדה (-מהר"ם שיף). ומדובר בעיר שרובה ישראלים כשרים, ולכן בחורבה שבעיר החידוש שגם בה רבי יהושע פוסל, ולא הולך אחר הרוב לומר שנבעלה לכשר. ואילו בחורבה שבשדה החידוש שרבן גמליאל מכשיר אותה, ולא הולך אחר רוב העולם שהם פסולים (לחורבה שבשדה מגיעים אנשים מכל העולם).

מיתבי זו עדות שהאישה כשרה לה: הגמרא מביאה את הברייתא, ולאחר מכן מבארת אותה, ואז מקשה על רב אסי:

תחילת דברי הברייתא כך הם: היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה? מאיש פלוני וכהן הוא, רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת וזו עדות שהאישה כשרה לה (שהיא עצמה כשרה להעיד על עצמה). רבי יהושע אומר אינה נאמנת.

אמרו לו אבל: אמת. אמר להם רבי יהושע: ומה הפרש יש בין שבוייה לבין מדברת? אמרו לו: לשבוייה יש עדים שהיא נשבית ומכיון שהגויים פרוצים בעריות הרי זה ודאי שנבעלה, אבל למדברת אין עדים שנבעלה (ומיגו שיכלה לטעון לא נבעלתי כלל, כשטענה כן נבעלתי ולכשר נבעלתי היא נאמנת).

אמר להם אף לזו יש עדים שהרי כריסה בין שיניה: כלומר הרי מעוברת נחשבת כאילו יש עדים שנבעלה (כי עוברת מוכיח עליה), ובכל אופן אתן חולקים עלי גם במעוברת שהיא נאמנת, מדוע?

אמרו לו רוב עכו"ם פרוצים בעריות: הגמרא להלן תבאר את תשובתם.

במה דברים אמורים בעדות אישה בגופה: הברייתא מסיימת: שכל מה שהיא נאמנת לדעת רבן גמליאל - זה רק על עצמה שהיא כשרה להנשא לכהונה, אבל לא על הבת שלה להינשא לכהונה.

מאי קאמר להו ומאי קמהדרי ליה: מה הדין ודברים בין ר"ג ור"א לרבי יהושע 'אמרו לו רוב עבו"ם פרוצים וכו'?

השבתנו על המעוברת: תשובה ניצחת שיש לדמותה לשבויה, אבל מה תענה על המדברת?

[וביאר התוספות שרבן גמליאל ורבי אליעזר לא חזרו בהם לענין מעוברת, אלא הם סוברים שהיא נאמנת. והטעם כי אשה שמזנה בודקת עם מי היא מזנה ולכן אנו מאמינים לה שזינתה רק עם אדם כשר, אבל שבויה נבעלת באונס].

קתני מיהת: מהברייתא מוכח שרבן גמליאל ורבי אליעזר נחלקו עם רבי יהושע גם על מדברת וגם על מעוברת. קושיא לרב אסי שאמר שמדברת היינו נבעלה, והרי רבן גמליאל ורבי אליעזר סוברים שמדברת אינה כמו מעוברת אלא המדברת אינה נחשבת כנבעלה?

הגמרא חוזרת לבאר את דברי רבי יהושע בברייתא:

ותיפוק ליה: מדוע רבי יהושע סובר שמדברת נחשבת כשבויה (כי אין אפטרופוס לעריות), והרי בשבויה רוב פסולים אצלה, ואילו במדברת רוב כשרים אצלה ואם כן נלך אחר הרוב?

לדברי המכשיר – מכשיר אפילו ברוב פסולין: כלומר רבן גמליאל מכשיר אפילו כשרוב אנשי העיר פסולים (כי אנו מעמידים את האישה על חזקת הכשרות שלה), ואילו רבי יהושע פוסל אפילו כשרוב אנשי העיר כשרים.

ומה שטען רבי יהושע לרבן גמליאל ורבי אליעזר 'שכיון שהמדברת הסתתרה עם הבועל אין אפטרופוס לעריות' – הוא דיבר על מה שרבן גמליאל ורבי אליעזר מכשירים אפילו ברוב פסולין, מדוע הם מכשירים והרי אין אפטרופוס לעריות, ולשיטתם היא היתה אמורה להיות פסולה כמו שבויה?

*

לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה: כפי שנתבאר לעיל.

מאי טעמא דרבי אליעזר וכו': כי לה יש חזקת כשרות ואיננו יכולים לפסול אותה מספק שמא נבעלה לפסול. אבל בתה שנולדה בספק, לא היה לה מעולם חזקת כשרות, ולכן אנו משאירים אותה בספק ולא מכשירים אותה לכהונה.

(המשך בדף הבא ↓)

שתוקי וכשר: כלומר הוא שתוקי רק לענין כהונה כדלהלן, אבל לענין יחוס הוא כשר (אם היא נקבה כשרה להינשא לכהן, ואם הוא זכר ביתו או אלמנתו כשרות להינשא לכהן).

דאמר שמואל עשרה כהנים עומדים: והלך אחד מהם ובעל אישה וילדה, ולא ידוע מי מתוכם אביו – הולד 'שתוקי'. לגמרא ברור שהולד כשר ליחוס שהרי אנו ידועים שאביו ודאי יהודי וודאי כהן. ולכן הגמרא מבררת לענין מה הוא שתוקי?

שמשתקים אותו מנכסי אביו: שאינו יורש אף אחד מהם כי לא ידוע מיהו אביו.

שמשתקים אותו מדין כהונה: שאינו עובד בבית המקדש, ואינו אוכל תרומה.